

Проте йому нудилося сидіти самому в окремій камері. Не мав ні що читати, ні що робити. Коли попросив книжок, йому принесли Біблію, що її так любив читати (свою власну, подаровану йому княжною Варварою, залишив десь в Україні) [3, С.268-276].

Отже, з аналізу допитів Шевченка видно, що він всіма способами прагнув виправдати інших членів товариства. На допитах вів себе достойно, у в'язниці читав Біблію.

Література:

1. Воспоминания о Тарасе Шевченко [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://litopys.org.ua/shevchenko/vosp.htm>.

2. Бачинський Д. Християнсько-філософська думка Тараса Шевченка / Дмитро Бачинський – Мадрид, Лондон: Союз українців у Великій Британії, 1962. – 256 с.

3. Мельниченко В. Тарас Шевченко і Михайло Грушевський на Старому Арбаті / Володимир Мельниченко. – М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2006. – 655 с.

Солінська А.М.

(наук. кер. – доц. Блоха Я.Є.)

студентка III курсу психолого-педагогічного факультету

Полтавського національного педагогічного

університету імені В.Г. Короленка

ПРО ВТІЛЕННЯ В.Г. КОРОЛЕНКОМ ГУМАНІСТИЧНИХ ІДЕАЛІВ У ЖИТТІ, ТВОРЧОСТІ ТА ПРАВОЗАХИСНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Літературна творчість, публіцистика, кипуча енергія одного з найбільш відомих українських і російських мислителів, письменників, громадських діячів і правозахисників кінця ХІХ – початку ХХ ст. Володимира Галактіоновича Короленка були спрямовані на утвердження гідності і прав людини і громадянина, свободи і справедливості в суспільстві. Він, впливаючи правотою розуму і силою почуттів, виступав за усвідомлення кожним свого високого звання людини, що, безперечно, робить його носієм високої моральної сили.

В особистості В.Г. Короленка втілилися кращі риси тогочасної інтелігенції – любов до власного народу і здатність відгукуватися на його потреби, віра в добро, в красу людської душі, в творчу силу благородних ідей, схиляння перед правдою-істиною і правдою-справедливістю. Таку віру оспівував мислитель, такою він горів сам і запалював інших. Слово В.Г. Короленка збіглося з його моральним кредо – це активність, всупереч «толстовству», бойовий та безстрашний опір злу і насильству, в яких би формах вони не проявлялися. Мислитель завжди активно діяв, захищаючи знедолених і невинних.

З початку своєї літературної діяльності й до останніх днів життя В. Короленко завжди твердо стояв на гуманістичних загальнодемократичних позиціях. І словом, і ділом боровся він за утвердження в людському суспільстві «непохитних маяків – істини, правди, справедливості». Воля й справедливість були девізом його творчості, суспільної діяльності, всього його життя. Він був одержимий гуманістичною, романтично-прекрасною мрією про вільну, як птах, людину, про людську рівність і щастя, й у той же час він щоденно неймовірно багато робив для реального захисту окремої особистості, яка потрапила в біду або несправедливо переслідувалася владою, для блага свого народу. Його гуманізм завжди був практично діючим, активним. Його ім'я мало в дореволюційній Росії величезну силу морального авторитету [4, с. 15].

У зв'язку із цим, про нього писали, що «в цій особистості злиті воедино висока за емоційністю й непохитна логіка, його моральні принципи і винятково глибоке та точне розуміння й знання навколишньої дійсності. Це викликає до його повну, цілковиту довіру. Його розповідь про те, як він був шевцем, як жив у Петровській сільськогосподарській академії, як виступав на судовому процесі у Мултанській справі й у справі Бейліса, – це все діяльність суспільна, життя суспільне, історія суспільна» [5, с. 6].

Завдяки своїй активній діяльності, спрямованій на захист пригнічених та пригноблених, до 1917 р. мислитель був широко відомий не тільки в Росії, але й за її межами. З перших днів революції, незважаючи на вже похилий вік, перевтоми й хвороби, з усією силою свого темпераменту він поринув в суспільну боротьбу. Між лютим і жовтнем він надрукував великі публіцистичні роботи «Падіння царської влади», «Війна, батьківщина й людство» й багато відгуків на поточні події. Відомі його звернення до високих інстанцій більшовиків, зокрема, до Голови Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету Г. Петровського: «Я вже звертався у цій справі до тов. Раковського. Тепер наважився звернутися до Вас. Справа, це – клопотання щодо малолітньої дочки селянина Євдокії Пищалки, засудженої ЧК до розстрілу. ...Сестра Пищалки їде до вас із останньою надією. Невже можливо, що вона повернеться без успіху, і ця дівчинка (їй нещодавно виповнилося тільки 17 років), що пережила вже жах близької втрати й агонію останніх днів очікування, буде все-таки розстріляна?» [3].

Це клопотання В. Короленка було задоволене Г. Петровським. У третьому листі до А. Луначарського мислитель пише: «Саме на цьому місці мого листа мені повідомили, що до мене прийшла якась дівчинка. Я вийшов і дізнався, що ця дівчинка й є Пищалка. Вона повернулася з Харкова вільною. Я відчув глибоку радість за неї та її родину» [2, с. 207]. А тепер уявімо себе на місці В. Короленка. Він ризикує життям заради того, щоб урятувати абсолютно незнайому людину, а найкращою подякою для нього є радість самої дівчинки та її сім'ї.

Великий громадянський резонанс мали клопотання гуманіста на захист вітчизняних діячів культури. Позиція та настрої Короленка того часу відбилися в мужніх і чесних «Листах до Луначарського» (1920) та «Листах з Полтави» (1921). У них – гнівний протест проти «найбільшого озвіріння» нової доби і розстрілів; бажання великого правдошукача запобігти можливим помилкам. В.Г. Короленко висловлювався проти будь-якого терору: як білого, так і червоного. «Ні, не потрібно вихваляти терор, а застерігати від нього, звідки б він не виходив, – писав він у 1919 р. І благо тій стороні, яка першою зуміє відокремитись від кривавого туману й першою згадає, що мужність у відкритім бою може іти поряд з людяністю та великодушністю до переможеного... Історія нас розсудить...» [6, с. 14-15].

«Якщо потрібно – нехай судять», – говорив він. Але суд повинен бути справедливим. У першому листі до свого земляка, наркома освіти А. Луначарського, він писав: «При царській владі я багато писав про страту й навіть відвойовував собі право говорити про неї друковано набагато більше, ніж це було взагалі дозволено цензурою. Часом мені вдавалося навіть рятувати вже приречені жертви військових судів, і були випадки, коли після призупинення страти знаходились докази невинності, і жертви звільнялись (напр., у справі Юсупова), хоча бувало, що ці докази приходили занадто пізно (у справі Глускера й ін.) [2, с. 199].

Непохитна принциповість гуманіста, його людяність, висока моральність були оцінені його сучасниками. М. Горький писав, що В. Короленко – ідеальний образ російського письменника. «Таких як він, довго не буде. Та й чи будуть?» [1, с.121]. Мислитель вважав обов'язковим для письменника активне ставлення дійсності, яку він зображує. «Ми створюємо або проявляємо нове ставлення людського духу до навколишнього світу, яке народжується в нас. Абсолютно зрозуміло, що зовсім не байдуже, яке це нове відношення... потрібно, щоб нове відношення до світу було добрим відносно старого. Гарна, здорова й добра душа – віддзеркалює світ добре й належним чином. Художник запам'ятовує це своє ставлення й повідомляє його іншим... І ось, душа людства, яка це сприймає – змінюється сама» [1, с.218-219].

Так учив ставитися до ближнього великий гуманіст. На власному прикладі, що вже було проілюстровано вище (випадок з Пищалкою), він підтверджував ці слова – радів кожному врятованому життю, не вимагаючи будь-якої подяки за це. Велике серце В. Короленка вмістило в себе любов і повагу до кожної конкретної людини й до всього народу. Усе життя й творчість В. Короленка, за словами А.М. Горького, були віддані боротьбі за втілення в життя «правди-справедливості», боротьбі за звільнення народу від ярма «стоглавого чудовиська». Як справжній патріот своєї батьківщини, В. Короленко не замовчував рис закоренілості й пасивності відсталих народних мас. Але він був повний віри у величезні творчі сили народу. У роки реакції саме ця віра в народ, віра в можливість і закономірність його

розвитку на шляхах боротьби до звільнення були тим ґрунтом, що підтримувала оптимістичну спрямованість його творчості [1, с.221].

Читаючи твори В.Г. Короленка, знайомлячись з фактами його біографії, проводимо паралелі в подіях і явищах минулого і сьогодення, відзначаючи сучасність суджень, ідеалів та цінностей мислителя, дієвість гуманізму і значимість громадянської поведінки В.Г. Короленка, співзвучність їх власному світовідчуттю і світорозумінню.

Очевидно, образ Володимира Галактіоновича Короленка, його життя і творчість і в ХХІ столітті будуть народжувати в нових і нових поколіннях людей віру в добро і щастя, в свободу і справедливість, в право і правосуддя. Віра народжує дію, енергію для досягнення ідеалів: «Вогники так близькі і все так само далекі. Але все-таки ... все-таки попереду – вогні! ...».

Література:

1. А. М. Горький и В. Г. Короленко. Переписка. Статьи. Высказывания / Сборник материалов. – М. : ГИХЛ, 1957. – С. 120–222.
2. Короленко В. Г. Письма к Луначарскому / Владимир Галактионович Короленко // *Новый мир*. – 1988. – №10. – С. 198–218.
3. Короленко В. Г. Собрание починений : в 10-и т. / Владимир Галактионович Короленко – М. : Гослитиздат, 1953–1956. - Т.10 : Письма. 1879–1921. – 1956. – 717 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до дж.: http://az.lib.ru/k/korolenko_w_g/text_0890.shtml
4. Кулешов Ф. И. Мятёжный талант / Ф. И. Кулешов // Короленко В. Г. Избранное. – Минск : Вышэйшая школа, 1984. – С.15-66.
5. *Негретов П. И.* В. Г. Короленко. Летопись жизни и творчества. 1917–1921 / *П. И. Негретов*; под ред. А. В. Храбровицкого. – М. : Книга, 1990. – С. 5–201.
6. *Ростов Н. В.* Г. Короленко / *Н. Ростов*. – М. : Художественная литература, 1965. – 111 с.

Сахно М.Т.

(наук. кер. – доц. Блоха Я.С.)

*студентка ІІ курсу історичного факультету
Полтавського національного педагогічного
університету імені В.Г. Короленка*

АКСІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ПРАВОЗАХИСНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В.Г.КОРОЛЕНКА

У розвиткові правозахисного руху України ХІХ ст. брали участь не лише професійні правознавці, а й переважна більшість політичних та громадських діячів. Серед них не останнє місце безперечно займає відомий мислитель, росіянин з українським менталітетом Володимир Галактіонович Короленко, який за роки свого життя не звертатиме зі шляху «захисту